

NEUROSEN EN PSYCHOSEN

26 november 1971

Goedenavond, vrienden.

Zoals u weet, zijn wij niet alwetend of onfeilbaar. U denkt dus zelf na en weet ook, dat het vandaag een meer actueel onderwerp moet zijn. Ik zou dus met u willen spreken over een aspect van deze tijd, namelijk:

NEUROSEN EN PSYCHOSEN

Er zijn in uw dagen heel wat verschijnselen onder de mensen, waardoor men zich niet ten onrechte zou kunnen afvragen, of de mens van heden nog geestelijk normaal en gezond mag worden genoemd. Wanneer je tracht vele verschijnselen van het heden uiteen te rafelen, kom je bijna onvermijdelijk terecht in de terminologie van de psychologie. Dan spreek je over psychosen en neurosen. Ik heb deze woorden als titel boven het onderwerp gezet, ofschoon ik de woorden zelf verder zo weinig mogelijk hoop te gebruiken.

Een van de meest in deze periode voorkomende verschijnselen is wel de enorme eenzijdigheid van de mensen. Je ziet, dat zij alleen denken aan een bepaald aspect of belang van een zaak en juist hierdoor reacties teweegbrengen die in henzelf zeer grote spanningen op plegen te roepen. De vraag is wel, wat de oorzaak hiervan is. Je kunt niet aannemen dat iemand, of hij nu arbeider, kapitalist of iets anders is, werkelijk zo dom zal zijn om aan te nemen, dat een voortdurende verhogingen van lonen en prijzen, om een voorbeeld te geven, ooit voor iemand enig werkelijk voordeel op zullen kunnen leven. Aan de andere kant ziet men, dat allen er niet aan schijnen te kunnen ontkomen om alleen in termen van inkomen en winst te denken.

Ik heb getracht deze situatie enigszins te ontleden en kwam hierbij tot enkele althans voor mij verbluffende constatering.

Er zijn bepaalde gewoonten, die langzaam maar zeker tot een soort adat, een gewoonterecht schijnen te zijn geworden. Deze gewoonten zijn de mensen dierbaar, omdat zij voor hen een afschuiven van verdergaande persoonlijke aansprakelijkheden in schijnen te houden. Men schijnt het gevoel te hebben dat men, zo men zich maar aan bepaalde regels houdt en op zijn gewoonterechten staat, in een positie bevindt, waarin niets meer kan gebeuren.

In het voornoemde geval blijkt bv., dat de meeste mensen feitelijk geheel geen hoger inkomen in getallen wensen, maar alleen maar met hun inkomen meer wensen te kunnen doen. Zo blijkt ook dat vele fabrikanten in wezen geheel niet zo graag hogere winsten maken. Wat zij in wezen wensen is een regelmatig rendement van het geïnvesteerde kapitaal plus een even regelmatige vernieuwing van hun productieapparaat.

Maar zoals de arbeider zich door voortdurende prijsverhogingen steeds meer genomen wordt, en hierdoor komt tot eisen, die in wezen niet geheel redelijk meer zijn, zo wordt de producent voortgejaagd door het gevoel dat hij door met gelijkblijvende revenuen genoeg te nemen, zich de weg tot een tijdige vernieuwing van zijn bedrijf en zo de instandhouding van zijn kapitaal afsnijdt. Het is in feite een krankzinnige situatie: er blijken zelfs fabrieken failliet gegaan te zijn omdat zij tijdig wensten te vernieuwen, menende dat zij alleen zo de waarde van het geïnvesteerde kapitaal zouden kunnen handhaven. Zo is er werkeloosheid ontstaan door het feit dat arbeiders die zich in de maatschappij wilden laten gelden en zo hun persoonlijke waarde tot uitdrukking brengen, meenden dat het belangrijker was steeds weer eisen te kunnen stellen dan zeker en rustig te kunnen leven.

Dit is een tegenstelling t.z.v. wat de mensen op de keper beschouwd werkelijk willen. Het gevolg is een wonderlijke, ja bijna psychotische vertekening van wereldbeeld en waarden: Ik heb niet, hij heeft, dus moet ik hebben. Want zolang hij heeft en ik niet, ben ik niets. Maar voor mijn gevoel ben ik iets en wens dit te laten merken. Maar ook wanneer ik meer krijg, zo vervolgt men de redenering: krijgt hij meer, ik word dus in wezen steeds minder en zal dus steeds meer moeten eisen. Het gevoel minderwaardig te worden naarmate men de verschillen tussen eigen inkomen en dat van anderen ziet groeien, lijkt mij op zijn minst genomen wat vreemd. De situatie, zoals deze op het ogenblik in de economie speelt, is er een waarbij een ieder voor zich kan weten dat elke, maar dan ook elke prijsverhoging, verdere verschuivingen zowel op het prijzen als op het loonfront tot stand kan brengen.

Ook de regering ziet dit ongetwijfeld in. Daarom heeft zij de prijzen voor haar diensten eerst kortgeleden verhoogd, soms met 300%, zoals bij de paspoorten. Vele instanties wensen - ook alweer een voorbeeld van de vreemde psychotische reacties van deze tijd - een groot deel van het persoonlijk wegverkeer over te hevelen naar het openbaar vervoer. Om dit mogelijk te maken, maken zij het openbaar vervoer slechter en duurder en gelijktijdig ook het wegverkeer. Waarom? Aan de ene kant wordt kennelijk ook de overheid gedreven door het denkbeeld dat elke dienst die afzonderlijk door de burgers betaald moet worden, ook zoveel mogelijk winst of althans een zo klein mogelijk verlies moet opleveren. Openbare diensten dienen dus geen tekorten te hebben. Het openbare vervoer heeft tekorten, zolang men dit als bedrijf beschouwt. Men schijnt niet in te kunnen zien dat de normen anders komen te liggen, wanneer men zo iets beschouwt als een noodzakelijk dienstverlenend apparaat, dus een dienst die de gemeenschap zo goedkoop mogelijk, of zelfs kosteloos, dient te bewijzen aan de gemeenschap. Door het in wezen kapitalistisch standpunt in te nemen dat men, zo men al diensten verleent, deze zo goedkoop mogelijk moeten zijn, komt men er toe het dienstbetoon te beperken en gelijktijdig de prijzen die men hiervoor vraagt, op te voeren.

De impuls van de prijsverhogingen zal echter ook in de looneisen en bereidheid tot werken van de arbeider doorwerken, zodat door een pogen minder verliesgevend te werken in feite de lasten nog verder stijgen. De automobilist weet op het ogenblik heel goed dat het steeds moeilijker wordt je met een voertuig in steden en zelfs langs grote wegen te bewegen. Hij voelt ook heel goed dat zijn persoonlijk vervoer steeds duurder wordt. Maar gezien de dienstverleningen van het openbaar vervoer heeft hij dit er dan maar voor over om zo een meer aan zijn persoonlijke wensen en behoeften aangepast vervoer in meer comfortabele omstandigheden te kunnen genieten. Toch zou menigeen die nu particulier vervoer gebruikt, wel degelijk bereid zijn van het openbaar vervoer gebruik te maken, wanneer dit werkelijk snel, comfortabel en goedkoop zou zijn. Hij voelt er echter niet veel voor om weer een in vergelijking tot zijn eigen kosten slechts iets minder bedrag zich te laten vervoeren op een wijze die niet bepaald comfortabel is en die bovendien wachttijden in de kou impliceert, plus tijdsverlies tijdens de reis, terwijl hij niet zijn werkelijke bestemming kan bereiken zonder een vaak betrekkelijk lange wandeling. Men kan nu wel aanvoeren dat wandelen gezond is, maar gezien de steeds meer optredende luchtverontreinigingen is het nog maar de vraag, of dit waar is. Bovendien vergt een dergelijke wandeling tijd en men heeft de mens van heden nu eenmaal ingeprent, dat alle tijd kostbaar is.

Bij het beschouwen van de onderlinge verhoudingen tussen verschillende overheidsorganen als bv. de verschillende departementen, zien wij ook alweer een vreemde wijze van werken. Elk departement gaat uit van hetgeen het, om welke reden dan ook, wenst te verwezenlijken. Men vraagt zich daarbij kennelijk liever niet af, of deze wensen redelijk zijn t.a.v. het geheel van de gemeenschap en of men daadwerkelijk over de daarvoor noodzakelijke middelen zal kunnen beschikken. Men is bereid om alle geoorloofde en vele niet bepaald geoorloofde middelen te gebruiken om zijn zin door te drijven. Dat men door zijn te hoge eisen de verwezenlijking van andere - voor de gemeenschap in wezen meer noodzakelijke dingen - eenvoudig onmogelijk maakt, schijnt niemand te interesseren: Dat is ons departement niet!. Dergelijke zaken gelden voor mij als een bewijs van een verbluffende eenzijdigheid van denken en handelen, die wel voort moet komen uit een geheel vertekend wereldbeeld.

Men schijnt steeds weer over het hoofd te zien dat men een functie verricht voor het geheel van de maatschappij en bepaalt zich te zeer alleen tot eigen terrein.

Maar wanneer je bv. minister van onderwijs bent, ben je niet alleen verantwoordelijk voor het onderwijs in het heden, maar ook voor de vorming van de burgers van de toekomst. Zo ben je ook nog eens aansprakelijk voor justitie. Want men dient zich te realiseren dat, zo de werkwijzen van onderwijs, sociale zaken, kunsten en wetenschappen falen, men hierdoor in feite problemen veroorzaakt die vallen onder justitie en financiën. Dit wordt misschien wel met de mond erkend, maar in de praktijk niet werkelijk beleden. Men redeneert: wij hebben een bepaalde taak, die specialistisch de onze is en alle andere taken en mogelijke ontwikkelingen gaan ons niet aan. Wanneer men echter een mogelijkheid denkt te vinden om iets anders of mogelijk zelfs beter te doen, wenst men te experimenteren en schijnt men alle belangen uit het oog te verliezen omdat men gedreven wordt door een nieuwsgierigheid die m.i. verkeerdelijk vaak als wetenschappelijkheid en wetenschappelijke aanpak wordt bestempeld.

Er bestaat in dit verband een aardig verhaal: Een wetenschapsman had een nieuw soort bom ontworpen, die theoretisch geschikt was om de gehele wereld in een enkele slag te vernietigen. Maar uit de aard der zaak kreeg de man van anderen geen kans zijn bom ook te beproeven. De man wilde zo graag weten of zijn stellingen juist waren dat hij, tegen alle orders en redelijke argumenten in, uiteindelijk het rode handeltje van de bom toch overhaalde. Hij had niet gefaald, maar dat heeft hij nooit geweten, omdat hij met de wereld onmiddellijk verging. Dit is natuurlijk maar een soort gelijkenis, een fantasietje. Maar ik meen te constateren dat men vaak met een dergelijke mentaliteit problemen als oorlog, onderwijs, godsdienst, sociale vorming e.d. benadert. Men vraagt zich niet af wat, gezien het geheel, wenselijk zou zijn, maar is nieuwsgierig naar het verloop van een bepaald proces en wil dan ook met alle geweld zijn theorieën in de praktijk proberen, alleen maar om te zien wat er zal gebeuren.

Zou een dergelijke mentaliteit beperkt blijven tot regeringsleiders en geleerden, zo zou men misschien nog mogen aannemen dat een gezond denkend volk hieraan paal en perk zou kunnen stellen. Maar bijna iedereen in deze maatschappij redeneert van zich uit, t.a.v. mogelijkheden en wenselijkheden op gelijke wijze. Of u het toegeeft of niet, een dergelijk gedrag is neurotisch en meer dan de helft van elke moderne gemeenschap reageert op een vergelijkbare wijze. Indien u niet van mij aan wil nemen dat de meeste mensen zich niets aan trekken van het geheel, moet u op een drukke dag eens in een winkelstraat gaan kijken. De een loopt te slenteren, de ander heeft haast. Kijk dan eens met hoeveel ergernis de haastige mens zich door de menigte heen dringt. Het komt kennelijk niet in hem op dat hij ook een andere, meer aan zijn wensen aangepaste weg zou kunnen kiezen. Hij eist dat eenieder doorloopt, omdat hij haast heeft. De anderen weigeren met eenzelfde verontwaardiging plaats te maken voor hem: zij slenteren, dus moeten anderen dit ook maar doen.

Ook bij de religie vinden wij dergelijke verschijnselen. Een mens heeft, naar hij meent, op zijn eigen wijze God gevonden. Dat zij hem van harte gegund. Maar het wonderlijke is, dat hij vanaf dit ogenblik niet meer in staat schijnt te zijn te dulden dat een ander op een afwijkende wijze naar zijn God zoekt. Wanneer iemand eenmaal een bepaalde gedragscode van harte heeft aanvaard, zo kan hij niet meer verdragen dat anderen een afwijkende gedragscode hanteren, of tracht dan voor een deel van de gedragscode voor zich andere, vervangende waarden te vinden. Een dergelijk gedrag lijkt mij niet bepaald voor een mentaal en geestelijk gezond zijn te pleiten.

Het is de neiging van uw tijd alle problemen op een zeer specialistische wijze te benaderen. Men meent dat je met deskundigen het verste komt. Wat voor speciale problemen waar kan zijn, maar voor complexe vraagstukken niet zo waar blijkt te zijn. Want bij een toenemend aantal specialisten blijkt er een toenemend gebrek te bestaan aan allround deskundigen. Het resultaat is dat vele organen van een staat naast elkaar werken, dat delen van bedrijven in feite elkaar tegenwerken en elkander trachten te overtroeven zonder te beseffen dat door samenwerking gelijke of betere resultaten voor allen mogelijk zouden zijn. Overtroeven schijnt een algemeen menselijke eigenschap te zijn.

Hoe vaak zie je niet dat mensen onderling de behoefte hebben elkander eens even goed de waarheid te zeggen, elkander eens lekker te overtroeven. Zij vragen zich daarbij niet af, of anderen mogelijk vanuit hun standpunt en in hun wijze van werken ook gelijk zouden kunnen hebben. De meeste mensen interesseert de mogelijkheid dat een ander niet geheel ongelijk zou kunnen hebben niet eens. Voor hen geldt: ik weet het beter, ik heb gelijk, dus interesseert de rest mij niet meer.

Zo ontstaat een algehele vertekening van het wereldbeeld, een in gedrag en gedachten steeds verder afwijken van de werkelijkheid. Ofschoon wij wel toe zullen moeten geven dat de neiging van de werkelijkheid af te wijken, ingebouwd ligt in het menselijke wezen zelf. Een mens kan een bepaald aantal indrukken gelijktijdig verwerken. Het werkelijke aantal mogelijke indrukken per moment is gemeenlijk veel groter dan deze capaciteit. De mens selecteert dus. Deze selectie is onvolledig. Deze onvolledige selectie uit de werkelijkheid geeft de mens dan een stempel van volledigheid en komt zo tot een ontkenning van elk facet van de werkelijkheid, dat op een bepaald ogenblik niet door hemzelf is uitverkoren en in zijn bewuste waarnemingen is verwerkt.

Dat heeft al tot vele vreemde opvattingen gevoerd in het verleden. Zo heeft men zich de wereld o.m. voorgesteld als vlak, rond, vlak, vierkant, kubusvormig, hol met de mensen aan de binnenkant e.d. Elk van die theorieën was op zich niet zo dwaas als het u misschien lijkt. Voor al deze stellingen kan men zelfs nu nog wel aanvaardbare argumenten vinden, mits men andere argumenten en feiten terzijde stelt.

Ook in de hedendaagse wetenschappen, filosofie, theologie, treffen wij een blindheid voor bepaalde feiten aan, zo goed als in het dagelijkse leven. Ik meen er van uit te mogen gaan dat de beperking in het opnamevermogen t.a.v. feiten medebepalend is voor de vaak wonderlijke gedragingen en redeneringen van de mens. Dit is m.i. echter onvermijdelijk in de meeste gevallen. Wat niet betekent dat de mens daarom ook wel geconstateerde feiten, mogelijkheden en ontwikkelingen, dan ook maar terzijde mag leggen wanneer hem dit in zijn kraam te pas komt. De mensen die dit doen, zijn na korte tijd meestal enigszins geestelijk - d.i. mentaal - gestoord. Wat mogelijk ook nog niet zo heel ernstig genoemd zou kunnen worden, wanneer hun gedragingen tegenover anderen hierdoor niet opeens en zonder waarschuwing geheel irrationeel zouden kunnen worden.

Zo is het gedrag van iemand die een moord begaat over het algemeen zeer irrationeel. Want die moord vormt slechts zeer zelden een werkelijke en de beste oplossing voor een probleem. Ik kan begrijpen dat iemand redeneert: ik heb honger en geen middelen, dus ik steel een brood. Ik kan echter niet begrijpen dat iemand zegt: het is zo gemakkelijk om te stelen, dus steel ik maar raak. Want in het laatste geval ga je ver boven je werkelijke behoeften uit en schep je voor jezelf een conflict met de gemeenschap, wat tot risico's voert, die heel wat groter zijn dan alle mogelijke nut dat de diefstal op kan leveren. Wat dwaas is. Maar zo redeneert iemand die steelt niet. Voor hem is het vaak niet meer het voorzien van een behoefte, maar gaat het eerder om het feit, dat hij of zij kan stelen. Dit is bepalend geworden, een lustgevoel geworden. Elk argument tegen een toegeven hieraan, ofschoon beseft als juist, wordt onmiddellijk weggevaagd.

Ernstiger wordt het nog met bepaalde militaire machthebbers. Met ook voor hen begrijpelijke argumenten kun je aantonen, dat een grijpen naar de macht in hun land zou voeren tot economische moeilijkheden en mogelijk oorlog voor hun land. Zij geven desnoods de mogelijkheid toe, maar reageren dan verder: Maar dat is onwaarschijnlijk. Wanneer er eerst eens orde heerst, komt al het andere als vanzelf. Waarbij zij over het hoofd zien dat werkelijke orde eerst kan ontstaan wanneer er sprake van werkelijke samenwerking is. Orde zonder vrijwillige samenwerking van de deelhebbers is een leeg omhulsel, dat alleen in staat is eenieder te hinderen die in een meer positieve richting zou willen handelen of reageren. Toch is een dergelijke reactie op aarde geen uitzondering. Of het nu om een generaal gaat die de macht in zijn land met geweld overneemt, omdat het zijns inziens niet goed gaat.

Of het een politieman betreft die een pistool trekt, omdat hij bang is dat een ander dit ook wel eens zou kunnen doen, wij hebben in beide gevallen te maken met een reageren op denkbeelden en niet op de werkelijkheid, een in feite onbeheerst zijn, een neurotisch gedrag.

Ik heb een veelheid van dergelijke gedragingen geregistreerd en geen aanvaardbare reden hiervoor kunnen vinden, tenzij wij aannemen dat de doorsnee mens op aarde in deze tijd dermate onzeker is van zichzelf dat hij hierdoor zich, met misachting zelfs van erkende mogelijkheden en feiten, tegen eenieder keert en zo in feite eigen gevoelens van onvolkomenheid wreekt op anderen. Deze verklaring lijkt mij evenzeer waar bij het zoeken wanneer ik een verklaring zoek voor de gedragingen van vakbonden en ondernemers verbonden, als bij een nagaan van het optreden van regeringen, de reacties van gewone burgers, de politieman met zijn pistool, de man die een staatsgreep waagt. Ik althans kan hiervoor geen andere alomvattende verklaring vinden. De wereld, zoals zij op dit ogenblik functioneert, blijkt steeds op de rand van de ondergang te balanceren als gevolg van deze mentaliteit. Steeds weer zien wij een gebrek aan bereidheid alle factoren te overwegen en reacties, die alleen verklaard kunnen worden uit een tegen alle reden en feiten in, vasthouden aan een eenmaal aanvaarde, eenzijdige gerichtheid.

Wie in deze dagen de USA beziet, ontdekt daar vele tegenstrijdigheden. Zowel intern als extern lijken vele gedragingen onverklaarbaar, tot wij ons realiseren dat hier kennelijk twee grotere groepen van invloed hebbende mensen met elkaar in conflict zijn, die beiden volledig blind zijn voor de mogelijke waarden, betekenissen, mogelijkheden, die in de argumenten van hun tegenstanders liggen opgesloten. Ook hier zien wij mensen die blind voor al het andere met alle krachten een bepaald doel nastreven, zonder zich ooit af te vragen of dit doel wel werkelijk voor allen de moeite waard is. Iets dergelijks vinden wij in de USSR: eenzijdigheid, waarbij men blind is - of wil zijn - voor alle andere facetten van ontwikkelingen en verschijnselen. Dat iets dergelijks in grotere staten aanwezig is, zal op zichzelf niet zo schadelijk voor de mensheid zijn. Deze staten hebben voldoende moeite zichzelf in balans te houden en zullen daarom voorlopig wel geen grotere conflicten naar buiten toe zoeken, zeker niet zolang er nog een mogelijkheid lijkt te zijn intern een zekere harmonie tot stand te brengen.

Maar overal zijn ook kleinere staten die eenzijdig zijn georiënteerd en niet met interne moeilijkheden kampen die zonder externe factoren oplosbaar zijn. Degenen die in deze kleine staten wonen vragen zich niet af wat de uitwerking in de wereld zal zijn van hetgeen zij doen en laten. Zij vragen zich niet eens af, of hun daden en eisen gerechtvaardigd zijn. Zij vragen zich slechts af, of het vanuit hun eigen standpunt op dit ogenblik volgens hun beperkte zienswijze doelmatig zou kunnen zijn om hun doel te bereiken. De wijze waarop dergelijke staten mee menen te moeten werken aan het behouden van de wereldvrede, doet mij denken aan iemand die nog nooit op zee is geweest. Wanneer men hen zegt, dat de boot water maakt, gaan zij stilletjes naar beneden om een gat in de bodem te hakken, zodat het water weg zal kunnen lopen. Het dringt niet tot hen door dat hierdoor het gehele schip zou kunnen zinken. Vele malen wordt door kleinere staten op een dergelijke wijze gereageerd op spanningen in de wereld. Daarom zou er een ogenblik kunnen komen, waarop de spanningen en problemen die door kleine staatjes worden veroorzaakt, een te grote prikkel voor een van de grote staten gaan betekenen. Dan zal die grote staat naar buiten toe moeten reageren en moet men rekenen op de mogelijkheid van een wereldoorlog, omdat anders zou moeten worden toegegeven dat men een fout heeft gemaakt. En wie wil dat in deze tijd nog graag doen? Wanneer er ooit dus een wereldoorlog komt - ook al is dit op het ogenblik niet zeer waarschijnlijk - zal deze voornamelijk veroorzaakt worden door het optreden van kleine staten of ontwikkelingslanden.

Wanneer je de wereld van heden beziet, zijn er heel wat vervelende vragen te stellen. Waar gaan wij met ons geld naar toe bv.? Men zou op het ogenblik een Nederlandse gulden bv. kunnen vergelijken met een monetaire ijspegel: wanneer de conjunctuur nog iets warmer wordt, smelt er weer een groot stuk van weg. En met alle maatregelen, waarmee men dit wil voorkomen, bereikt men niets, omdat men kennelijk vergeten is waar het om gaat: geld is alleen van betekenis als ruilmiddel en heeft geen eigen waarde.

De hoeveelheid geld is dus niet bepalend, wel de mogelijkheid om een eenheid van dit geld voor bepaalde goederen of diensten in te ruilen. Wanneer men dit algemeen zou beseffen, zou de situatie, naar ik aanneem, anders zijn en zou de huidige monetaire crisis opgelost zijn. Deze immers komt voort uit het feit dat men geld een eigen gefixeerde waarde wil toekennen. Maar dat wil of durft men kennelijk niet in te zien.

Geestelijk zien wij vergelijkbare verschijnselen. Mensen bidden een God, waarvan zij beweren dat Hij vrede op aarde wenst, hen te helpen bij het verslaan van hun vijanden. Men verhult de strijdigheid van een dergelijke bede met het geloof dan maar, door te stellen dat Gods vrede voor ons wel bestaat, maar dat het voor anderen toch anders is, dat dezen geen recht hebben op Gods bijstand, en dat zij aansprakelijk zijn voor alle onvrede. Een dergelijke eenzijdigheid van redeneren en denken doet de beschouwer verstomd staan. Wanneer je dan bemerkt hoe velen in de naam van God, rechtvaardigheid enz. bovendien zichzelf ervan overtuigen dat het noodzakelijk is hun persoonlijkheid, geloof, wil en zeden met alle middelen aan anderen op te leggen, vind je, dat de wereld er toch wel heel erg zonderling uitziet. Een mens die eenzijdig denkt is bij ons bovendien iemand die in het duister terecht komt, daar hij de geestelijke werkelijkheid niet kan aanvaarden. Je vraagt je af, of de gehele wereld dan eerst door een golf van duisternis heen moet gaan, voor zij geestelijk leven kan.

Vraag: Ben je geestelijk nog werkelijk gezond, wanneer je blind blijft voor een groot deel van je omgeving en de werkelijke feiten en verhoudingen daarin?

Antwoord: Wanneer je weigert de feiten omtrent jezelf en anderen te aanvaarden, ben je volgens mij geestelijk en mentaal ziek. Blindheid voor de verbondenheid van alle mensen voert tot vreemde ontwikkelingen.

Ik ken vele voorbeelden, maar wil mij hier bepalen tot de verontreiniging van het water van de Rijn. Waarom is de Rijn zo onrein? Want het lied luidt tegenwoordig niet: "warum ist es am Rhein so schön?" maar: "Warum stinkt heut der Rhein so sehr". Het antwoord op deze vraag is zeer eenvoudig: Een groot aantal bedrijven, vaak semi-staatsbedrijven gaan uit van het standpunt dat zij niet aansprakelijk kunnen worden geacht voor het ongemak, dat door hun lozingen voor anderen ontstaat. Dat dit ongemak ook op henzelf eens terug zal slaan, willen of kunnen zij niet beseffen. Vaak beseft men wel dat de argumenten die men voor het voortzetten van de bestaande handelwijzen aanvoert, drogredenen zijn, maar men acht eigen winst en het voortbestaan van het eigen bedrijf kennelijk op dit ogenblik belangrijker dan het voortbestaan van de afnemers in de toekomst. Wat een onjuiste en op de keper beschouwd zelfs dwaze instelling is. Indien - zoals gebeurt - Nederland eist dat de bedrijven in Frankrijk en Zwitserland hun lozingen beperken, antwoorden dezen onmiddellijk: je hebt goed eisen, maar jullie hoeven de ontstane schade niet te betalen. Winst is kennelijk belangrijker dan al het andere, geld speelt een grotere rol dan alle menselijkheid. Hoe noem je zoiets, wanneer het in het onderling verkeer tussen burgers voorkomt? Asociaal gedrag, gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef? Er zijn in ieder geval namen voor, zelfs lelijkere dan de door mij genoemde.

Wanneer u rekening houdt met het feit dat op dit moment bepaalde vergiftigingen van de bodem - niet de mensen maar de grond - rond de Rijn waarschijnlijk reeds niet meer voorkomen kunnen worden en ons tevens realiseren, dat soortgelijke verschijnselen ook elders voorkomen langs grote rivieren als bv. de Mississippi, moet men wel tot de conclusie komen, dat binnenkort geheel andere milieuverhoudingen ontstaan, die voor de mens en zijn voortbestaan een bedreiging kunnen vormen. Op het ogenblik koopt men in uw land reeds zuiver water per liter om een drinkbaar kopje thee te zetten. Maar de kans bestaat dat u binnen enige tijd zelfs niet meer in het leidingwater dat uit de rivieren komt, zal kunnen baden, of er uw tuin maar mee zal kunnen besproeien. Hoe zal men hierop reageren? Ik vermoed dat er een opstand ontstaat wat, naar men aanneemt, zich niet zal afspelen waar de oorzaak van de ellende ligt en niet tegen de personen die hiervoor aansprakelijk zijn. Maar degenen die beseffen wat er aan de hand is, zullen mogelijk met terreur zich wel degelijk ook richten tegen de aansprakelijke persoonlijkheden.

Ik zou mij ook voor kunnen stellen dat dergelijke opstanden de bedrijven rond havens als die van Rotterdam vernietigen en waarschijnlijk mede vele installaties, die voor het havenbedrijf zelf onmisbaar zijn.

Men zal natuurlijk wel weer alles op kunnen bouwen. Dat heeft men uiteindelijk na de laatste wereldoorlog ook gedaan. Maar ik meen toch, dat iets dergelijks naast een grote reeks slachtoffers ook een grote schade zal betekenen voor het achterland. Ik kan mij zelfs voorstellen dat iemand, wiens familie het slachtoffer werd van de onlusten, in een auto stapt en enkele directeuren van een zoutindustrie bezoekt om hun lucht met wat vliegend lood te verontreinigen. Wat vreemd moge klinken, maar gezien de tendensen kan ik u verzekeren, dat terrorisme van de eenling tegen de maatschappij in de nabije toekomst sterk toe zal nemen, daar steeds meer mensen het gevoel hebben dat er geen recht en rechtvaardigheid bestaat en je dus zelf maar het recht in handen moet nemen. In Nederland is er heel wat voor nodig om iemand zover te brengen. In andere landen is het temperament wel heftiger en kan een dergelijke reactie eerder worden verwacht. Het is een ongezonde toestand.

In verband hiermee kun je alle psychologische termen voor afwijking, verblinding e.d. gebruiken, spreken over fobieën en dergelijke. Men zou zelfs mogen stellen dat steeds meer mensen op aarde een fobische reactie vertonen tegenover alle overheid. Maar met het geven van namen en het gebruiken van termen lost men niets op. Terrorisme door eenlingen tegenover de leidende figuren van de maatschappij en van overheidsorganen lijkt mij in de nabije toekomst, tenzij er zeer snel zeer grote veranderingen komen, reeds onvermijdelijk.

Ik ben verder van mening, dat vele anderen die zelfs niet naar terreurmiddelen grijpen, een dergelijk optreden zullen billijken. In vergelijking zou men kunnen spreken over het verzet in uw land. Er waren betrekkelijk weinig mensen die daadwerkelijk aan dit verzet deelnamen. Maar wanneer zij iets ontmoetten van het verzet, werd dit door de overigens zeer wetsgetrouwen en vaak voor de Duitsers werkende of met hen handelende burgers, toch zeer gewaardeerd.

Er komt volgens mij een reeks situaties, waarin het extremistisch optreden van een eenling of kleine groepen tegenover overheden overal begrip zal ontmoeten en gevoelens van welwillendheid zal ontmoeten, zodat men bij een bestrijden van dergelijke uitwassen niet meer op de burgers zal kunnen rekenen. En wat dan? De overheden schijnen dit trouwens zelf aan te voelen. In vele gevallen laat men kennelijk de gehele brandweer uitrukken om de rokende paardenhoop van Tijn Uilenspiegel te blussen, voor absoluut onbelangrijke dingen brengt men steeds weer een enorm apparaat in het geweer. Soms schijnen overheden zo zenuwachtig te zijn, dat zij - om mogelijke branden te voorkomen - soms eenvoudigweg aan het blussen slaan, zonder dat er werkelijk vuur of zelfs maar een dampende paardenhoop als aanleiding aanwezig is. Hierdoor wordt de kloof die reeds nu bestaat tussen de gewone mensen en de regeerders, steeds groter. Het vreemde is hierbij dat de regeerder soms in andere situaties toch ook weer een burger, een gewone mens is. Wij zien dan ook reeds nu soms, hoe zeer getrouwe beampten buiten hun eigen taak om, zich tegen elke gezagsuitoefening op ander terrein keren.

Maar ondanks deze onevenwichtigheden bij een steeds toenemend aantal mensen, moeten wij m.i. toch trachten een lijn in het geheel te vinden, waardoor wij kunnen zeggen wat er zal gaan gebeuren.

Ik stel daarom:

Geestelijke verbondenheden blijken evenwichtsherstellend te werken. Gebleken is dat godsdienstige mensen die grote verantwoordelijkheden moeten dragen, waarbij grote risico's bestaan een dergelijke belasting beter verdragen dan mensen die geen godsgeloof, geen innerlijke zekerheid bezitten. Innerlijke zekerheden zullen dus in uw dagen steeds belangrijker worden. Wanneer er, zowel door de Witte Broederschap, als vanuit de kosmos, invloeden worden geschapen die trachten een herleven van geloof en gevoelens van innerlijke zekerheid tot stand te brengen, zo heeft dit niets met de juistheid van bepaalde leringen te maken.

Maar wordt het geheel gebaseerd op de innerlijke zekerheid die de mens hierdoor voor zich kan vinden, zodat hij, ondanks alle onevenwichtigheid in de wereld, zijn taak aan zal kunnen en zijn verantwoordelijkheid tegenover anderen zal kunnen dragen.

Openbaarheid van toestanden en daden kan veel bijdragen tot het voor de betrokkenen aanvaardbaar worden daarvan. Het eenvoudigste kan ik dit kenbaar maken voor u, door te wijzen op de functie die bv. de biecht in zoveel godsdiensten lange tijd heeft gehad. U denkt misschien dat dit alleen bij de katholieken bestaat, maar in bv. Tibet bestond ook een biecht. Toen in Lhasa kon men, zij het tegen een zeer behoorlijk tarief, met de Dalai Lama of een van zijn hoge raadgevers contact opnemen per telefoon om even te biechten. De functie van de biecht had veel gemeen met een deel van de taak die in uw maatschappij door de psychiater wordt overgenomen: het je ontdoen van het gevoel, schuldig, belast te zijn door gemaakte fouten. De openlijke schuldbekentenis, het openlijk erkennen van ongelijk betekent een wegvallen van spanningen en daardoor kan men zelfs met een te zware taak langer voortgaan, terwijl men in staat is door de bereikte ontspanning ook sneller en juist te reageren en te functioneren.

Wat erop neerkomt, dat het in uw wereld beter zou gaan wanneer de mensen maar bereid waren openlijk hun fouten te erkennen. Zonder meer is dit natuurlijk niet te bereiken. Maar wanneer kosmische invloeden zelfs tegen je wil in bepaalde zaken tot openbaarheid brengen, kan dit voor de betrokkenen ondanks alle nevengevolgen toch een grote psychische ontlasting betekenen. Men wordt opeens vrijer en kan men - al betreurt men waarschijnlijk het bekend worden van gemaakte fouten enz. - er weer toe komen iets werkelijks te presteren, omdat men niet langer gedwongen is gemaakte fouten ten koste van alles te verbergen.

Aan het mens-zijn is een bepaalde mate van energie en zelfs agressieve energie eigen, die zo nu en dan tot ontlading dient te komen. De wijze waarop de ontlading plaats vindt, dient bovendien enigszins in overeenstemming te zijn met de levensopvattingen en het karakter van de betreffende mens. In de oudheid waren de gladiatorenspelen niet slechts wrede martelspelen. Zij waren een methode, waardoor men de weerstand, het verzet, de gespannenheid van een groot deel van de armere bevolking van de stad Rome en zelfs van soldaten in andere legerplaatsen tot ontspanning deed worden. Hierdoor bracht men een groot deel van het volk ertoe bestaande toestanden en belastingen ook verder te verdragen. De leuze "brood en spelen" is tot op heden nog steeds van kracht en wordt met soortgelijke bedoelingen nog steeds gehanteerd, ook al zijn de circussen anders en bestaat het merendeel van de "spelen" verder uit voetbal e.d. Nuttig is dit echter gemeenlijk niet bepaald: veel energie gaat zo op voor de maatschappij en de mens nutteloze wijze teloor. Er moet gezocht worden naar een weg om deze energieën en agressies zich te doen ontladen op een binnen het geheel aanvaardbare wijze, waardoor verdere vorming en hervorming van het milieu weer mogelijk wordt. Zo kunnen veranderingen, die van belang zijn binnen het milieu, in kortere tijd tot stand worden gebracht en vermijdt men gelijktijdig te grote excessen.

Op het ogenblik is voor een dergelijke benadering van het probleem nog weinig mogelijkheid, maar ik vermoed dat voor vele mensen belangrijke, spannende en soms zelfs tragische ontwikkelingen in dit verband in 1972 en '73 kunnen worden verwacht. Waarmee ik zeker niet doel op het uitbreken van een wereldoorlog! De mensen zullen in deze gebeurtenissen zozeer opgaan, dat zij daaraan veel van hun energie besteden en zo de veranderingen in de maatschappij gemakkelijker zullen kunnen aanvaarden. Zolang echter toeschouwersspelen e.d. de functie van ontlading innemen, zodat geen werkelijk geheel opgaan in de projectie mogelijk is, zullen de spanningen steeds weer terugkeren en zal, bij het ontbreken van een tijdige ontlastingsmogelijkheid de spanningen na korte ogenblikken steeds feller oplaaien. Een ander levenspatroon is dus wenselijk.

Men heeft vele systemen geprobeerd in het verleden, waarbij men de overtollige energie wilde afvoeren. In dictatoriale staten zien wij bv. dat de mensen worden aangemoedigd, zoal niet gedwongen, zich door eigen actie bezig te houden met vele sporten.

Sport verteert kracht, schept een gemakkelijke uitweg voor de agressiviteit in een pogen beter te zijn dan anderen. De dictators beseffen wel degelijk dat langs deze weg vele spanningen die zich anders tegen het regime zouden richten, kunnen worden weggenomen.

Geestelijk is sport niet bepaald een ideale oplossing, daar zij te snel tot andere aberraties voert. Volgens ons is er iets nodig waaraan eenieder daadwerkelijk deel kan nemen en wel ten behoeve van naasten. In de komende jaren is de mogelijkheid voor het met goed gevolg starten van dergelijke activiteiten zeer groot, daar een toename van het werkeloosheidsprobleem over de gehele wereld onvermijdelijk schijnt, terwijl daarnaast een reeks grote natuurrampen ons onvermijdelijk voorkomt. In de derde plaats ook, omdat het mogelijk zal blijken voor zeer velen om door eigen inspanning gezamenlijk met anderen vele waardevol geachte zaken en instellingen alsnog te redden.

Een voorbeeld van het laatste: Een fabriek gaat failliet. Oorzaak, gebrek aan liquide middelen. Toch zijn er voldoende voorraden en orders. De arbeiders zijn bereid verder te werken zonder eisen t.a.v. inkomen te stellen en exploiteren de zaak a.h.w. gezamenlijk verder. Dit geeft hen de mogelijkheid werkgelegenheid zeker te stellen en uiteindelijk hun positie in de maatschappij zelfs te verbeteren. Vele mensen zullen op door omstandigheden mee bepaalde wijze een eigen bedrijf kunnen stichten in samenwerking met anderen, dan wel een bestaande werkmogelijkheid voor zich kunnen behouden. Zij zullen hieraan zoveel van hun kracht, gevoelens van verbondenheid e.d. geven, dat zij uit een dergelijke beleving innerlijk gereinigd naar voren treden. Ik voorzie dergelijke acties en daarmee vergelijkbare acties in Nederland, maar vooral ook in vele andere landen in de komende paar jaren. Ik meen, dat dit voor eenieder die het constateert, een goed teken mag heten en als een blijvend tegenwicht tegen vele neurosen en psychosen van uw dagen mag gelden.

Wie wijst op de neurotische en psychotische factoren in de gedragingen van de mens zegt veel. Maar daarmee ben je er niet. Het is niet voldoende te constateren dat bv. steeds verdergaande specialisatie een steeds verdergaande blindheid voor het geheel tot stand brengt. Wij moeten tegenover een dergelijke negatieve vaststelling ook iets van meer positieve aard kunnen stellen. Men zou m.i. niet verder moeten gaan met het kweken van specialisten en het instellen van specialistische leerstoelen. Ik zou liever een studierichting willen zien, waarin de mensen worden opgeleid voor het overzien van problemen die meerdere vlakken raken. Zij zullen op elk betreffend gebied een gemiddelde kennis moeten verwerven die hen niet enkel in staat stelt de specialisten te begrijpen, maar het leggen van een relatie tussen de behoeften en constatering van de ene specialist en de andere eenzijdig gevormde, tot stand kunnen brengen. Ik zou denken aan iemand die gelijktijdig, zij het zeer algemeen, geschoold is in geneeskunde, psychiatrie, sociale wetenschappen, recht en filosofie. Iemand met een dergelijke vorming zou m.i. vele problemen in Nederland zonder meer tot een oplossing kunnen brengen, door samenwerking tot stand te brengen tussen vele specialisten en de verschillen in denken en waarnemen, die hen allen kenmerken, voor hen te overbruggen. Een soort tolk dus, die deskundig vertaalt van de gegevens van de ene discipline in de andere. Werkelijke samenwerking zal eerst mogelijk zijn wanneer men aan deze mensen een bijzonder grote waardering geeft juist omentwille van hun inzicht in vele, zo niet alle mogelijkheden. Op technisch terrein is hieraan behoefte en zelfs op meer geestelijk terrein.

Wij hebben geen behoefte aan een aarzelende samenwerking tussen verschillende partijen en religies die vasthouden aan eigen onfeilbaarheid. Zelfs binnen de veel geprezen oecumene blijken de vele vaak kleine groepen nog steeds een groot deel van hun tijd en energie te besteden aan het duidelijk maken, dat zij toch werkelijk de meest ware leer hebben en dus de meest belangrijke groep zijn. Er is behoefte aan begrip. Wanneer de katholieke weet wat de leer is van de protestant, de jood, de moslim, en ook de anderen, de mysteriën, opvattingen, denkwijzen van hun partners leren kennen, wanneer de groepen niet meer bang zijn om een samenhang te zoeken tussen hun eigen problematiek en die van anderen, hun eigen geloofserkenningen en die van anderen, zou een werkelijk oecumene leven en werken eerst mogelijk worden.

Zolang er alleen maar specialisten blijven die met alle goede wil, toch steeds weer zich uitsluitend wensen te baseren op hun eigen denken, hun eigen geloof, filosofie, kennis, zal van een werkelijke samenwerking op brede basis zelden of nooit sprake kunnen zijn.

Ook in geestelijk opzicht meen ik dat een dergelijke overkoepeling van begaafden en hun wijze van werken tot goede resultaten zal voeren. Mediums en paranormaal begaafden van welke aard dan ook, zijn onevenwichtige persoonlijkheden. Dit geldt zeker vanuit het standpunt van andere mensen die deze dingen niet zelf ervaren of kennen. Indien er iemand zou zijn die werkelijk begrip zou hebben voor de werkelijke betekenis van helderziendheid, helderhorendheid, trancemediumschap, paranormale genezing enz. en toch gelijktijdig maatschappelijk en sociaal stabiel zou zijn en voldoende inzicht zou hebben, zou een relatie tot stand kunnen worden gebracht, waarbij de schijnbare onevenwichtigheden van de verschillende mediums en de behoeften van de wereld nader tot elkaar zouden kunnen worden gebracht. Samenwerking tussen begaafden van verschillende aard zou dan mogelijk worden zonder de nu maar al te vaak overheersende prestigebehoefte die hen elkander doet aanvallen. De persoonlijke onevenwichtigheden van de betrokken personen zou juist door dit samengaan, zover het hun effect op de gemeenschap betreft, dan ook kunnen worden tot een volkomen betrouwbare en evenwichtige hulpbron.

Op het ogenblik zijn er in de wereld ontelbaar vele commissies, verbonden, parlementen en andere praatcolleges, die in feite niets tot stand brengen, omdat altijd weer de juiste overbrugging, het bestaan van personen met voldoende veelzijdigheid, inzicht en gezag, ontbreekt. Men zou een soort nexioloog of iets dergelijks moeten uitvinden om aan dergelijke lichamen leiding te geven.

Je hebt volgens mij weinig of niets aan een onderzoek van problemen en zaken door specialistengroepen, tenzij de uitkomst die zij brengen door voldoende deskundigen geheel begrepen kan worden en gerelieerd kan worden met de gegevens die anderen, eveneens uit deskundigen bestaande groepen, tevoorschijn hebben gebracht.

Een voorbeeld van de nu bestaande zonderlinge toestanden: generaals kennen over het algemeen alleen de strategische waarde en mogelijkheden van atoomwapens, maar beseffen de daaraan eventueel verbonden gevaren niet, terwijl politici zich voornamelijk met de politieke waarde en mogelijkheid bezighouden. Deze beide dus niet voldoende deskundige groepen, die vele door specialisten gegeven aanwijzingen naast zich neer plegen te leggen, dicteren echter in feite, wat wetenschapsmensen die de werkelijke mogelijkheden en gevaren kennen, moeten doen. De wetenschapsmensen op hun beurt zijn vaak blind voor de betekenis die hun werk voor de mensheid als geheel zal kunnen hebben. Dit komt er in wezen op neer, dat groepen met voor het bestaan van de mensheid gevaarlijke middelen werken, elk op eigen wijze, zonder dat zij ook maar beseffen wat de werkelijke betekenis van hun handelingen is.

Ook op dit terrein zou behoefte bestaan aan iemand met voldoende inzicht in alle betrokken waarden, de sociale ingesloten, die met voldoende gezag bekleed zou zijn om gehoor te vinden en de mensen duidelijk zou kunnen maken wat zij in feite doen. Zo iemand zou wetenschappelijk, politiek en strategisch duidelijk moeten maken, wat de consequenties zijn en bovendien een inzicht moeten kunnen geven in de reacties van de massa. Ik zou het trouwens niet zo gek vinden wanneer bij de specialisten bovendien een paranormaal begaafde - goed geschoold - aanwezig zou zijn, die duidelijk zou kunnen maken met welke afwijking van verwachte resultaten men rekening dient te houden en eventueel door bepaalde beelden uit de toekomst e.d. duidelijk zou kunnen maken, welke alternatieve wegen gezocht dienen te worden.

Ik wil er overigens op wijzen dat de handelwijze van velen die macht en invloed ambiëren in uw wereld, er reeds op wijst dat bij dergelijke personen sprake is van niet normale acties en gedrevenheden, terwijl het optreden in vele gevallen ook een psychotische persoonlijkheid verraadt.

Soms ben ik geneigd te stellen, dat het merendeel van de mensen op uw wereld een tik beet heeft en geregeerd wordt door mensen die in dit opzicht er nog erger aan toe zijn.

Er is echter wel degelijk genoeg gezond verstand, er zijn wel degelijk mensen die nog mentaal en geestelijk gezond mogen worden genoemd, maar juist deze mensen trekken zich terug uit de maatschappij en willen geen deelhebben aan de problematiek van uw tijd en land. Deze mensen menen: wanneer ik maar mijn natje en droogje heb, ben ik tevreden. En wanneer zij wel eens medelijden met anderen hebben, willen zij daaraan wel iets doen, maar a.u.b. niet met anderen tezamen, niet min of meer georganiseerd. Zij "doen het wel op hun manier". Ook hierin zou verandering moeten komen. Juist de evenwichtige mens kan eerder en beter bepalen welke lasten hij aandurft en hoelang hij dezen aankan. Daarom zou hij op de voorgrond moeten treden en verantwoordelijkheden niet bij voorkeur aan anderen moeten overlaten. Dit zou geestelijke, mentale, psychische en maatschappelijke evenwichtigheid zeer ten goede komen.

En indien ik dit volgens mij toch wel actueel geheel mag afronden, zou ik dit als volgt willen doen: Alleen reeds het besef, dat t.m. een deel van het door mij gestelde ook voor u juist is, is een eerste stap naar een concreter, realistischer en minder psychisch belast gedrag.

U hoeft zeker niet alles wat ik zeg, zonder meer te aanvaarden. Maar hetzelfde wat ik u breng, wordt in deze dagen op vele plaatsen in de wereld de mensen langs verschillende wegen voorgelegd. En zelfs nu zien wij reeds, dat er overal mensen zijn die begrijpen dat van deze dingen toch wel iets waar moet zijn. De treurige uiterlijke verschijnselen verhullen voorlopig nog de werkelijke groei, de werkelijke vooruitgang. Maar dat zal niet lang meer duren.

Hebt u commentaar?

Vraag: Wat zijn de mogelijkheden van de club van Rome, wier rapport binnenkort in de openbaarheid komen zal?

Antwoord: Ik vrees dat wij ook hier nog met een te grote eenzijdigheid te maken hebben. Een dergelijk rapport heeft namelijk alleen dan voldoende zeggenschap, wanneer het een geheel is, inclusief sociale aspecten, en niet gebruikt kan worden om mensen die het niet werkelijk begrijpen in een bepaalde richting te dwingen. Ik vrees dat de argumenten die zullen worden aangedragen en de gedane constatering in de eerste plaats zullen gaan dienen als een politiek wapen, dat tegen heersende machten gebruikt kan worden. Wat op zich reeds betekent dat de werkelijke waarde daarvan teloor gaat en dat incidenteel, maar niet in voldoende mate, praktische aandacht aan gedane aanbevelingen zal worden gegeven. Het is niet voldoende om te waarschuwen. Er zou gehandeld moeten worden. Ik meen dat degenen die zich op het ogenblik bezighouden met milieuverontreiniging en wat daar bij behoort, zouden moeten komen tot een oproep aan alle academisch gevormden om, welke persoonlijke offers dit op het ogenblik ook van hen zou mogen vragen, elke medewerking voortaan te weigeren aan projecten, industrieën enz. waardoor het milieu wordt aangetast. Zolang een dergelijke oproep niet wordt gedaan en niet, althans zo hier en daar, nadrukkelijk gehoor vindt, verwacht ik er eerlijk gezegd weinig van.

Vraag: Kunt u ons in verband met het gesprokene nog enige meer persoonlijke aanbevelingen doen?

Antwoord: Wat uzelf betreft: Realiseer u de onevenwichtigheid bij anderen. Dit op zich zal ertoe bijdragen dat u zelf wat evenwichtiger reageert. Erger u niet over anderen. Deze ergernis brengt u slechts tot uitermate eenzijdige en op de duur zelf neurotische gedragingen. Aanvaard personen en zaken zoals zij zijn, maar werk persoonlijk verder in de richting die u juist acht. Luister niet te veel naar woorden, zelfs niet wanneer wij die spreken. Zie woorden hoogstens als een leidsnoer voor je gedachten, maar bepaal de waarde en inhoud van je leven steeds weer met de bewust gestelde daad.

Vraag: Op welke wijze zouden meer evenwichtige mensen invloed kunnen uitoefenen op mensen die neurotisch zijn?

Antwoord: Door de neurotici in hun neurotische uitingen te negeren. Begrijp, dat de spanningen van dergelijke mensen meestal niet kunnen worden weggenomen door een directe benadering, maar dat je wel door je eigen gedragingen en inhoud de uitwerking van het neurotische gedrag grotendeels zult kunnen elimineren en zo zelfs voor de neuroticus een zeker rustpunt kunt vormen. Deze uitingen zullen bij een dergelijk gedrag wel eerst korte tijd heftiger worden, maar bij een uitblijven van reactie snel aan intensiteit inboeten. Vaak toont onder dergelijke omstandigheden de neuroticus een toename van openheid en werkelijkheidszin. Dan kunt u zo iemand ook verder helpen. Het belangrijkste is en blijft echter, dat een evenwichtig mens deze evenwichtigheid voortdurend in zijn gedrag tot uiting doet komen, zonder op de neurotische uitingen van anderen meer en uiterst noodzakelijk is te reageren.

Vraag: Ziet u de neurotische en psychotische invloeden binnen een jaar of 5 à 6 afnemen?

Antwoord: Ik vrees dat de psychotische tendensen en neurosen, die voornamelijk bij oudere generaties plegen te bestaan, eerst met deze generaties geheel uit zullen sterven. Wel meen ik dat in toenemende mate de komende geslachten hun invloed zullen doen gelden, vooral buiten de steden, zodat psychosen en neurosen wel aanwezig blijven, maar op minder heftige wijze tot uiting zullen komen. Na rond twee generaties zal echter een groot deel van de nu heersende psychische aberraties verdwenen zijn.

Ik sluit hiermede mijn bijdrage af. Misschien vraagt u zich af, wat men aan een dergelijk betoog heeft. Maar wanneer je blind bent voor de onevenwichtigheden in de wereld en in je eigen gedrag, en je wenst te specialiseren op het hiernamaals alleen, vrees ik dat je er vanuit geestelijk standpunt gezien op deze wereld van u maar weinig van terecht brengt. Volgens ons bent u op deze wereld om er geestelijk te leren en stoffelijk het geleerde voortdurend zo goed mogelijk tot uiting te brengen.

Ik dank u voor uw aandacht en wens u een goedenavond.

ESOTERIE

(De Tijd)

Goedenavond, vrienden.

In dit tweede deel van de bijeenkomst wil ik graag een ogenblik met u filosoferen over de tijd. U weet wat de tijd is: Tijd is iets, wat pas telt, wanneer je het niet meer hebt. Tijd is een persoonlijke illusie die de mens geënt heeft op het ritme van het Al in de hoop hierdoor tot werkelijk meester van het Al te worden, maar in feite zich tot slaaf makende van deze zelf-geschapen opvatting van tijd. Tijd is een uitvloeiende van beweging in ruimte. De tijd is voor de mens opgebouwd uit opeenvolgende momenten, waartussen echter bepaalde fasen vallen die het menselijke bewustzijn niet kent of niet bewust ervaart. Want de tijd is geen aaneengesloten geheel, ofschoon de mens de illusie heeft dat dit wel het geval is.

Wat kunnen wij als mens en geest dan doen met deze tijd, die, zoals ik reeds stelde, deels een illusie is die wij onszelf hebben opgelegd door onze pogingen een door de natuur gedictieerd ritme door meetbaarheid om te vormen tot iets, wat wij kunnen beheersen. Wanneer je leeft, kun je je leven echter niet waarlijk tellen in uren, minuten en seconden. Het werkelijke leven komt tot uitdrukking in belevenissen. Wie zich voortdurend aan elk beleven schenkt, zal in betrekkelijk korte tijd volgens de klok zeer veel kunnen leren en wijzer worden. Wie tot rust weet te komen, zal in vele gevallen toch weer tussen de momenten van de tijd, die de mens zo naarstig opeenvoegt te stapelen, een andere wereld ontdekken.

Dit is een wereld die de mens wel niet tijdloos schijnt te zijn, maar die geheel andere waarden, mogelijkheden en krachten in zich bergt, dan hij normaal kent. Het is een wereld waarin de mens tijdelijk zijn beperkingen schijnt te ontgroeien en uit kan zien over grote afstanden in zowel ruimte als tijd.

Wie zoekt naar eeuwigheid, zoekt naar het totale beleven. Eeuwigheid wordt door de mens uitgedrukt als een oneindige opeenvolging van momenten tijd. Maar in haar wezen is de eeuwigheid tijdloosheid. Tijdloosheid betekent in feite gelijktijdigheid van alle dingen. Maar wat is dan niet gelijktijdig voor ons? Zijn al die momenten die wij opeenstapelen als een achtereenvolgende reeks van tijd en belevingswaarheden wel werkelijk zo realistisch en waar, als verondersteld wordt? Soms droomt een mens van een vroegere incarnatie. Zolang het alleen een werkelijke droom blijft, is zo iets niet veel waard. Maar soms beleeft een mens op een ogenblik een incarnatie weer als een werkelijkheid die optreedt wanneer het waakbewustzijn tijdelijk niet reageert. Er zijn mij gegevens bekend omtrent mensen die op uw wereld twee levens gelijktijdig volgens uw tijdsnormen beleefden en wel zonder dat het ene leven geheel overvloedde in het andere, daaruit te verklaren was, of dit beïnvloedde en schaadde. Dit is alleen maar mogelijk, wanneer twee vormen van 'tijd' afwisselend beleefd worden. Indien dit mogelijk blijkt, lijkt het mij niet redelijk het concept van tijd te beperken tot een mogelijk beleven van een enkele alternatieve wereld. Waarom zouden wij dan niet stellen, dat, waar ons besef tussen de momenten van tijd zich uitbreidt, een niet te limiteren aantal werelden en mogelijkheden voor het Ik openstaat?

Wanneer een mens spreekt over inwijding, zo spreekt hij gemeenlijk over een terminologie, waarin een mens een innerlijke erkenning tot uitdrukking brengt. En toch heeft men het over de poorten van inwijding, die men door kan gaan. Zouden die poorten in feite niet gelegen zijn tussen de ogenblikken van stoffelijk beleven? Is er dan toch een tijd? Misschien, zeer misschien is tijd niets anders dan het raster dat het bewustzijn aan het beleven heeft opgelegd en zijn wij binnen dit raster veel vrijer van bewegen, dan wij veronderstellen. Een mens kan "tijd maken". Hij bedoelt daarmee, dat hij ondanks een vaste regelmaat, waaraan hij zich gebonden acht, iets meer kan doen dan volgens die regelmaat verondersteld wordt. Een mens kan zijn tijd verprutsen. Wat dan meestal betekent dat hij minder tot stand brengt, dan hij volgens het schema dat als regel werd aanvaard, tot stand zou moeten brengen.

Je hebt een norm en die norm noem je tijd. Maar hoe moeten wij dan denken over het begrip tijd, wanneer wij bv. bezig zijn met het begrip: de geest? Wanneer ik denk, dan denk ik ongeveer 1000 tot 2000 malen zo vlug, als u dit pleegt te doen. Is mijn denken - dat wel degelijk een reeks van waarnemingen en ervaringen omvat - dan de 'tijd'? En hoe komt het dat uzelf, opgaande in een intense belevens, soms ziet dat wat u een ogenblik leek te zijn, volgens de klok, uren omvat. Hoe komt het dat voor u, wanneer de taak onaangenaam is, de minuten vaak langer schijnen te duren dan uren? Er moet wel iets vreemds aan de hand zijn met de tijd. Tijd als een natuurkundige of filosofische waarde is door de mens geschapen, door de mens vastgelegd, is een verklaring die hij geeft aan een reeks verschijnselen en een indeling die hij maakt, om een zekere synchronisatie van onderling beleven tot stand te kunnen brengen.

Maar wat is tijd werkelijk? Ik heb het gevoel dat tijd eerder het stamelend verdergaan is van een bewustzijn, nu eens snel, dan weer traag en zichzelf herhalend, nu eens waarheid sprekende of een naam voor zichzelf spellende, dan weer vol van verwondering. U hebt tijd genoeg. Of duurt de tijd u nu misschien lang? U hebt altijd tijd genoeg, wanneer u zich niet laat bepalen in uw leven en beleven door een kunstmatige indeling, door die algemeen aanvaarde indeling, waaraan ook u zich, zelfs wanneer het uw eigen leven en denken betreft, voortdurend pleegt te onderwerpen. Wanneer u in uw eigen ritme leeft, kent u misschien nog een geheel eigen soort van tijd, maar daarin blijkt dan het beleven van de mens veel beter tot zijn recht te komen, blijkt de innerlijke waarde van de mens op een veel eenvoudiger wijze geheel tot uiting te worden gebracht. Bovenal blijkt dan tussen de ogenblikken van stoffelijke ervaringen in, een vreemde andere, minder stoffelijke wereld voortdurend door te dringen tot het bewustzijn.

Wonderlijk, dat raster, dat ze tijd noemen. Is die tijd deel van een kosmische beweging? Is de dans van de planeten rond de zon misschien een uitdrukking van tijd? Maar dan is tijd eerder een evenwichtigheid, een verschijnsel van een bestaande evenwichtigheid, niet de voortdurende opmars van nieuwe gebeurtenissen. Wanneer wij zien naar de zogenaamde levensspiraal waarin steeds weer dezelfde invloeden zich herhalen - overigens vanuit een menselijk standpunt bezien met een steeds toenemende frequentie - moeten wij dan zeggen dat het de tijd is, langs welke wij de weg gaan? Of is er in feite alleen maar een wisselend proeven van invloeden die, naarmate zij beseft worden, gemakkelijker en eenvoudiger kunnen worden opgenomen en daardoor alleen in een schijnbaar sneller verloop verwerkt kunnen worden?

U zult bemerken dat ik vragen stel, geen antwoorden poneer. Ik weet veel over de tijd, maar haar ware wezen en karakter kun je volgens mij niet doorgronden, voor je als wezen het geheel van tijdloos zijn, de tijdloosheid zelve, hebt ervaren en doordacht. Wel weet ik, dat alles wat de mens of de geest in de tijd projecteert, wat hij zegt te beschouwen als een opeenvolgend gebeuren in casualiteitverband, ergens gelijktijdig is, en soms als zodanig beseft kan worden. Ik weet dat de realisatie van een geheel door de eigenschappen van ons bewustzijn normalerwijze opeenvolgend is en dat dit zelfs op aarde t.a.v. in wezen gelijktijdig optredende feiten vaak het geval zal zijn, zodat een veronderstelde opeenvolging van feiten door mensen, maar niet door instrumenten geregistreerd wordt.

Moet ik dan soms zeggen, dat de tijd feitelijk in de mens leeft? Maar dat zou weer onrechtvaardig zijn, omdat ook andere wezens dan de mens wel degelijk een vatbaarheid voor de tijd vertonen. De tand des tijds knaagt zelfs de hoogste bergen af, zo luidt een bekend gezegde.

Toch kunnen wij ons wel degelijk afvragen of hier nu feitelijk sprake is van een inwerking van de tijd, dan wel dat sprake is van een reeks processen die zich in de rots zelf afspelen en eigen zijn aan de materie, waaruit die rots bestaat. Waaruit dan weer de vraag rijst, opdat wat wij als de tand des tijds beschouwen, niet mede een proces is dat door ons besef voor ons op een bepaalde wijze tot stand komt, zonder dat hierbij de werkelijkheid in het geding komt. Geven wij soms een vertaling in tijd voor zaken die in wezen een geheel andere oorzaak, een ander verloop, een andere werking beduiden?

Je kunt zeggen dat bloemen openbloeien en weer verwelken en dit beschouwen als een bewijs voor het bestaan van een objectief tijdsverloop. Indien u stelt dat er in het bestaan en vergaan van de bloem een zekere sequentie van toestanden tot uiting komt, moet ik u gelijk geven. Maar ook in de bloem schuilt een levende kracht, die niet bepaald blijkt te worden door een klok, maar door omstandigheden die zowel in als buiten de plant op kunnen treden. Maar eenieder weet dat je het tijdsbesef van een plant in de war kunt brengen. Er zijn getrokken bloemen die juist bloeien in een tijd dat alle andere planten nog rillend onder het sneeuwdek sluimeren en dromen van de warmte, die het mogelijk zal maken een eerste scheut opwaarts te zenden. Hier is tijd dus iets wat niet op zich meetbaar is, maar een samenhang met de omgeving uitdrukt. Zo is het voor een plant. Maar ook voor een dier blijkt tijd eerder bepaald te worden door honger, dorst, dus ervaringen. En deze ervaringen eerder dan de gang van menselijk gemeten tijd, blijkt ook de veroudering van het dier te bepalen.

Mogelijk zou iemand ouderdom als een bewijs voor het bestaan van een objectieve tijd willen aanhalen. Maar dan kun je weer aantonen dat ouderdom in feite een gevolg is van een niet meer voldoende vernieuwing van cellen. Zoals wij aan kunnen tonen, dat niet voor eenieder op in menselijke tijd vergelijkbare ogenblikken deze veroudering inzet. Wij kunnen zelfs bewijzen dat een niet meer voldoende afscheiding van bepaalde stoffen door het menselijke lichaam een aanmerkelijke versnelling van de veroudering tot stand kunnen brengen, zelfs al treedt dit tekort slechts een beperkte wijle op. Ik denk aan iemand die onder grote spanning leeft. Zo lang die spanning bestaat dient er een verhoogde bijnierwerking op te treden. De adrenaline betekent een versnelling van bepaalde omzettingsprocessen en een vlugger - of intenser - functioneren van de lichamelijke processen.

Is de afscheiding onvoldoende t.a.v. de te verwerken spanning, zo zien wij onmiddellijk lichamelijke tekenen van veroudering optreden. Het lijkt dan, of het gehele organisme in de tijd opeens een sprong vooruit maakt. Wat de mens schijnt te weten, want hij beweert vaak dat een bepaalde beleving hem wel 10 jaren ouder heeft gemaakt. Wat overdreven is, al kan een schok inderdaad dagen, zelfs maanden, of soms een jaar van je levensmogelijkheid afknabbelen.

Tijd is dus, buiten bewegingen, ook nog te wijten aan een ervaren van een mechanisme dat berust op de onvolkomenheden en behoeften van het menselijke lichaam. Het lijkt mij echter onjuist op grond hiervan, de tijd als een kosmische waarde te beschouwen, als iets wat werkelijk en overal zo bestaat. Stel een kosmische tijdloosheid, waarin alle incarnaties samen kunnen vallen en zelfs alle geestelijke fasen en werelden op hetzelfde ogenblik en geheel bestaan en toegankelijk zijn, zodat de tijd niet onze meester is, maar een gebrek in eigen conceptie vormt, zouden wij dan misschien op de duur meer meester kunnen worden over de tijd?

Op deze vraag is niet zonder meer een antwoord te geven. Ik bepaal daarom in en vanuit mijn geestelijk bestaan mijn standpunt en stel: Op het ogenblik dat ons besef van tijd wegvalt en daarvoor in de plaats een beleving komt te staan, zullen alle belevingswaarden gelijktijdig en tijdloos zijn en mij bewust maken van voor mij gelijktijdig bestaande werelden, krachten en belevingen. De veelheid is vanuit een geestelijk standpunt onontkenbaar, ook wanneer het geheel zich voor mij toch steeds weer in een enkele gedachte of beleving kristalliseert. In de geest lijkt het tijdsbesef in de eerste plaats een door het bewustzijn afwisselend in brandpunt brengen van steeds bestaande krachten te omvatten, zodat het geheel voor het ik kenbaar en beschouwbaar wordt.

Vergeet, gezien dit alles, zo nu en dan maar de klok die u op aarde voortjaagt. Het kan wel eens goed zijn deze te vergeten. Leef uw eigen ritme. Dan zult u misschien ook ontdekken dat tussen de momenten van menselijke tijd andere werelden en krachten ook voor u verborgen liggen.

Goedenavond.

d.d. 19 november 1971